

den skulde bygges paa, og havde vist sig at virke netop i den Retning, som den skulde virke. Andre tog noget mere køligt paa det og mente, at Loven i større eller mindre Grad var bleven en Skuffelse.

Man forstaaer maaske bedst disse forskellige Opfattelser, naar man erindrer sig, hvad der gik forud for Lovens Vedtagelse. Det var jo meget store og vidtgaaende Forhandlinger, der i sin Tid fandt Sted om denne Sag. Jeg erindrer om, at Agrarforeningen tog sig meget ihærdigt af dette Spørgsmaal; ogsaa her paa Rigsdagen var det Genstand for adskillige Forhandlinger. Resultatet blev, at man fik nedsat Landbokommissionen af 1894, men man begik den Gang den Fejl, at man ikke sørgede for at faa de Folk repræsenterede i Kommissionen, som man vilde lovgive til Fordel for. Kommissionen, der, saa vidt jeg erindrer, talte 22 Medlemmer, havde i sin Midte 6 Godsejere, 5 Proprietærer og 5 større Embedsmænd, men ingen Landarbejdere, og det Par Husmænd, der var Medlemmer af Kommissionen, var ikke valgte af Husmændenes Organisationer, hvilke sidste jo for øvrigt ikke kendtes videre den Gang. De Opfattelser, der den Gang gjorde sig gældende, var ret forskellige. Der var Folk, som interesserede sig varmt for Sagen og ønskede, at der skulde komme noget virkelig godt ud af den til Fordel for den danske Landarbejderstand, og var paa det rene med, at her var et Forhold, som det i allerhøjeste Grad tiltrængtes at faa rettet paa. Fra anden Side havde man den Opfattelse, at det først og fremmest gjaldt om at skaffe solid Arbejdskraft til det store Landbrug; det var den Opfattelse, der gjorde sig gældende hos adskillige af de ledende Mænd i Agrarforeningen og hos den daværende højtærede Landbrugsminister. Jeg minder om de Ord, han benyttede, da han i sin Tid fremsatte det oprindelige Lovforslag i Folketinget. Han udtalte sig omtrent saaledes, at det, man maatte tilstræbe, var Oprettelsen af Husmandsbrug, hvis Indehavere maatte søge deres væsentligste Indtægt ved Arbejde for andre. Det er klart, at det var ret vanskeligt at forlige disse meget afvigende Opfattelser. Ja, der var vel ogsaa andre Opfattelser, der gjorde sig gældende, end de to, jeg her har nævnt. Jeg minder om, at det daværende ærede Medlem for Køge (Alberti), den senere Justitsminister, saa noget andet i Loven end det, jeg her har talt om. Han saa i

Loven et Middel til at faa rejst en Bom for Socialdemokratiets Fremtrængen paa Landet, og ud fra det Synspunkt udtalte han sin Glæde over, at vi fik det Lovforslag gennemført; han haabede og troede, at den skulde virke i den Retning, som han ønskede.

Der lød ved det oprindelige Lovforslags Behandling Beklagelser over, at man ikke kendte Landarbejdernes Stilling til denne Sag. Man var ganske rigtigt inde paa, at det havde været heldigt, om man havde haft Repræsentanter for Landarbejderne med i Kommissionen, saaledes at man ogsaa havde haft Lejlighed til at lære deres Syn paa Sagen at kende. I nogen Grad kunde man dog vide, hvilke Ønsker der rørte sig i disse Kredse. Jeg peger i saa Henseende paa det Ønske eller Krav, der blev fremsat fra Dansk Landarbejderforbund, og som gik ud paa, at de Husmandsbrug, man skulde oprette, skulde være saa store, at der paa dem kunde holdes en Hest og tre Køer. Jeg tror, at det, der der fremsattes Ønske om, noget nær falder sammen med det, som Husmændene i Danmark den Dag i Dag stille Krav om. Det betyder nemlig praktisk talt, at Husmandsbrugene blive saa store, at Indehaverne blive i Stand til at leve af deres eget Arbejde hjemme paa deres egen Jordlod. Imidlertid, Loven blev given som et Forsøg.

Og jeg har lagt Mærke til gennem Udtalelser, der blev fremsatte ved Lovens Revision, at man da var inde paa, at det vilde være heldigt at forlænge Forsøget, fordi der var indhøstet for faa Erfaringer, den Gang man skred til Revisionen. Nu er der gaaet 5 Aar til, og man maa da nu være bedre i Stand til at dømme om Lovens Virkninger end den Gang, da man kun havde 3 Aars Erfaringer at bygge paa. Nu have vi 8 Aar og ere noget bedre i Stand til at se, hvilke Virkninger den har haft. Det vigtigste, man i sin Tid vilde opnaa, var at gavne den danske Landarbejderstand. Nu kan der være Anledning til at rejse det Spørgsmaal: Have Lovens Virkninger været saaledes, at man har gavnet Landarbejderstanden i Danmark? Jeg er tilbøjelig til at besvare dette Spørgsmaal paa samme Maade, som det i sin Tid, da Loven blev forelagt i 1896 her i Tinget, er blevet besvaret af det ærede Medlem fra Bælum (J. H. Jensen), der den Gang rejste Spørgsmaalet: Vil denne Reform gavne den danske Landarbejderstand? og besvare dette Spørgsmaal med et absolut Nej. Jeg tror, han